שימתין [א]קושרין את הלחי לא שיעלה אלא שלא יוסיף [ב]וכן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארוכות המטה לא שתעלה אלא שלא תוסיף: **גמ'** [ג]והאמר רב יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידו של רבי מאיר שנכנס אחריו לבית המרחץ ביקש להדיח קרקע אמר לו אין מדיחין לסוך קרקע אמר לו אין סכין [ד]קרקע בקרקע מחלפא מת בקרקע לא מיחלף כל לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר מביאין כלי מיקר וכלי מתכות ומניחין על כריסו כדי שלא (א) תפוח ופוקקין את נקביו כדי שלא תיכנס בהן הרוח ואף שלמה אמר בחכמתו 1עד שלא ירתק חבל הכסף זה חוט השדרה ותרוץ גולת הזהב זה אמה ותשבר כד על המבוע זה הכרס ונרוץ הגלגל אל הבור זה פרש וכן הוא אומר 2וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב חגא אלו בני אדם שמניחין דברי תורה ועושין כל ימיהם כחגים אמר רבי לוי אמר רב פפי א"ר יהושע לאחר שלשה ימים כריסו נבקעת ונופלת לו על פניו ואומרת לו טול מה שנתת בי: **מתני'** אין מעצמין את המת בשבת ולא בחול עם יציאת נפש והמעצים עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים: **גמ'** תנו רבנן המעצמו עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים משל לנר שכבה והולכת אדם מניח אצבעו עליה מיד כבתה תניא רשב"ג אומר הרוצה שיתעצמו עיניו של מת נופח לו יין בחוטמו ונותן שמן בין ריסי עיניו ואוחז בשני גודלי רגליו והן מתעצמין מאליהן תניא רשב"ג אומר תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת אמרה תורה חלל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו כיון שמת אדם בטל מן המצות והיינו דא"ר יוחנן 3במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ותניא ר' שמעון בן אלעזר אומר תינוק בן יומו חי אין צריך לשומרו מן החולדה ומן העכברים אבל עוג מלך הבשן מת צריך לשומרו מן החולדה ומן העכברים שנאמר 4ומוראכם וחתכם יהיה כל זמן שאדם חי אימתו מוטלת על הבריות כיון שמת בטלה אימתו אמר רב פפא נקיטינן אריה אבי תרי לא נפיל הא קא חזינן דנפיל ההוא כדרמי בר אבא דאמר רמי בר אבא אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה שנאמר 5אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו אמר רבי חנינא אסור לישן בבית יחידי וכל הישן בבית יחידי אחזתו לילית ותניא רשב"א אומר עשה עד שאתה מוצא ומצוי לך ועודך בידך ואף שלמה אמר בחכמתו 6וזכור את בוראיך בימי בחורותיך עד [אשר] (ש) לא יבואו ימי הרעה אלו ימי הזקנה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ אלו ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד שנא' 7כי לא יחדל אביון מקרב הארץ תניא ר' אלעזר הקפר אומר לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו שאם הוא לא בא בא בנו ואם בנו לא בא בן בנו בא שנאמר 8כי בגלל הדבר הזה תנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם א"ר יוסף נקיטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני והא קא חזינן דמיעני אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר אמר לה רבי חייא לדביתהו כי אתי עניא אקדימי ליה ריפתא כי היכי דלקדמו לבניך אמרה ליה מילט קא לייטת להו אמר לה קרא קא כתיב כי בגלל הדבר הזה ותנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם תניא ר' גמליאל ברבי אומר 9ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמין עליו מן השמים 10עד אשר לא תחשך השמש והאור זו פדחת והחוטם והירח זו נשמה והכוכבים אלו הלסתות ושבו העבים אחר הגשם זו מאור עיניו של אדם שהולך אחר הבכי אמר שמואל האי דמעתא עד ארבעין שנין הדרא מכאן ואילך לא הדרא ואמר רב נחמן האי כוחלא עד ארבעין שנין מרווח מכאן ואילך אפילו מליא כאביסנא דגירדאי אוקומי מוקים ארווחי לא מרווח מאי קא משמע לן דכמה דאלים מכוחלא טפי מעלי ר' חנינא שכיבא ליה ברתיה לא הוה קא בכי עלה אמרה ליה דביתהו תרנגולתא אפיקת מביתך אמר לה תרתי תכלא ועיורא סבר לה כי הא דאמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן קצרתה שש דמעות הן שלש יפות ושלש רעות של עשן ושל בכי

ושל

שימשין. שלא יסריח מחמת חום הסדין והכרים: **קושרין את הלחי.** של מת שהיה פיו הולך ונפתח קושרין את לחייו כדי שלא יפתח פיו יותר: **ולא שיעלה.** להסגר ממה שנפתח דהיינו מזיז אבר אלא שלא יוסיף ליפתח: **סומכין אותה בספסל.** שהרי תורת כלי עליו: **לא שתעלה.** דהוי ליה בונה: **גמ' ואמר לו אין סכין.** אלמא דבר האסור לטלטל אסור לסוך: **קרקע בקרקע מיחלף.** כלומר ההוא לאו משום טלטול הוא אלא משום אשוויי גומות ואע"ג דמרחץ רצפת אבנים הוא וליכא למיחש לאשוויי גומות מיחלף מיהא בקרקע אחר: **כל צרכי המת לאתויי מאי.** דלא תנן: **כלי מיקר.** שמקבלים קרירות כגון זכוכית: **ואף שלמה אמר בחכמתו.** שכריסו של מת נופחת ונבקעת: **זה חוט השדרה.** שהוא כמין חבל ולבן ככסף: **זו אמה.** שהוא מעין של תולדה כמו גולות מים (יהושע טו): **זה פרש.** וגלגל לשון גלל (יחזקאל ד): **אל הבור.** שנופל לתוך פיו: **כחגים.** כתענוגים: **מתני' אין מעצמין.** את עיניו בשבת אפילו אחר יציאת הנפש דמזיז בו אבר: **שופך דמים.** כדמפרש בברייתא בגמ' שבטורח מועט מקרב מיתתו: **גמ' ואוחז בשני גודלי רגליו.** עוקרן כאצבעותיו: **וחתכם.** לשון מיותכם: **אריה אבי תרי לא נפיל.** להורגן כדכתי' ומוראכם תרי וכתיב על כל חית הארץ ואפי' ארי: **כדרמי בר אבא.** דנכנסה עליו מיתה ונדמה לארי כבהמה: **נמשל.** מי שהיה מושלת בו בידוע שכבהמה נדמה: **עשה.** צדקה: **עד שאתה מוצא.** למי לעשות: **ומצוי לך.** ממון: **ועודך בידך.** עודך ברשותך קודם שתמות: **לא זכות.** לא דבר לזכות בו שכולם עשירים: **ולא חובה.** לאמץ לב ולקפוץ יד: **על מדה זו.** שלא יבא לידי עניות דדבר המזומן הוא לבא או עליו או על בנו או על בן בנו: **ונתן לך רחמים.** שתרחם על הבריות: **זו פדחת.** המצח שהוא חלק ומצהירים(ב) יותר מכל הפרצוף: **זה חוטם.** שהוא תואר פני אדם: **זו נשמה.** כדכתיב נר אלהים נשמת אדם (משלי כ): **הלסתות.** לחיים: **ושבו העבים.** חשכת עינים יבא ויכסה המאור אחר שירבה בבכיה בזקנותו מחמת תשות כח וצרות רבות עליו: **מרווח.** מאור עינים: **אפילו מליא.** כחלא בעיניו כמכחול גדול: **כאביסנא של גרדאי.** כוכד של גרדיים אינשובל"ש בלע"ז: **אוקומי.** (ב) המאור מוקים שלא יפסיק יותר ממה שהוא: **מאי קמ"ל.** הא דאמר אפי' כאביסנא דגרדאי: **אלים.** עב: **מכוחלא.** עץ שהוא מכניס בשפופרת ונותן בעיניו וקורין לו מכחול: **סיכלא ועיורא.** סיכול כנים ועיורון הדמעה: **של בכי.** מתוך אבל וצרה:

של

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה כ סמג שם טוש"ע או"ח סימן שיא סעיף ז:

מג ב מיי' פי"ד מהלכות אבל הלכה ה סמג עשין ב טוש"ע יו"ד סי' שלט סעיף א:

מד ג סמג עשין פט:

מה ד מיי' פ"ב מהלכות תשובה הלכה א:

מו ה מיי' פ"י מהלכות מתנות עניים הל"ב [וע"ע עבדים פ"ט הל"ח] טוש"ע יו"ד סימן רמז סעיף ג:

◆

תורה אור השלם

1 עד אשר לא ירחק חבל הכסף ותרץ גלת הזהב ותשבר כד על המבוע ונרץ הגלגל אל הבור: קהלת יב ו

2 הנני גער לכם את הזרע וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם ונשא אתכם אליו: מלאכי ב ג

3 במתים חפשי כמו חללים שכבי קבר אשר לא זכרתם עוד והמה מידך נגזרו: תהלים פח ו

4 ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה ובכל דגי הים בידכם נתנו: בראשית ט ב

5 ואדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו: תהלים מט יג

6 וזכר את בוראיך בימי בחורתיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ: קהלת יב א

7 כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח את ידך לאחיך לעניך ולאבינך בארצך: דברים טו יא

8 נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך יי אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך: דברים טו י

9 לא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב יי מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבתיך: דברים יג יח

10 עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושבו העבים אחר הגשם: קהלת יב ב

◆

גליון הש"ס

גמ' קרקע בקרקע מיחלפא. כה"ג לעיל דף כט ע"ב ועי' בתוספות שם ד"ה גוללו:

◆

מוסף רש"י

אמר לו אין מדיחין. דלמא אתי לאשויי גומות (לעיל מ.). נקיטינן. מסורת מאבותינו [illegible] לא יחדל. [illegible] הדרן עלך שואל

מסורת הש"ס

א) לעיל מג., ב) לעיל מו:, ג) נקרא אסר לא, ד) [ער' הערוך אין מאמצין כו' וכל המאמץ כו' פירוש סותמין עיני המת לאחר המיתה כדי שלא יהיו עיניו פתוחות כענין שנאמר ויוסף ישית ידו על עיניך ע"כ ועי' לעיל דף קו: איתפיא לאו מאמצין תנן או מעמצין וכו' ואמר ע"כ כרוך לטעות הוא שהקדימו בדפוס נ' קודם לת' במשנה ובברייתא דהכא וגם בפרש"י דהכא אמנם בר"ף והרא"ש הגירסא במשנה ובברייתא על נכון המ' קודם לנ' וכ"ה במשנה שבמשניות ובפי' הר"ב ובסמג והתוי"ט אין מאמצין כמו עוצם עיניו כו'], ה) בס"י ליתא ר"ש בן אלעזר, ו) [יומא פה:], ז) לעיל ל., [נדה סא: ע"ש], ח) [ער' פרש"י בעירובין ה. ד"ה והאמר פירושו ע"ז], ט) [סנהדרין לח: ע"ש], י) כתובות לד: לעיל סג. פסחים סח. סנהדרין צא: צט., כ) [תוספתא דב"ק פ"ט], ל) [נדה לא: ע"ש], מ) [ער' הערוך כוסבא], נ) [אדר"נ פמ"א], ס) כת"י: ומאכיז..

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' שלא יהא תפוח: (ב) רש"י ד"ה אוקומי. מוקים המאור שלא:

◆

לעזי רש"י

אינשובל"ש [אינשופל"א]. הקירות שאלהן מחובר השתי.

◆

רבינו חננאל

לוראילו דברי ר"מ נסבייה בדרך גרדה בפרק כירה בענין דברים של (חול) [קדש] אסור לאומרם (בלה"ק) [בלשון חול] אלא אם הוא לאפרושי מאיסורא, כגון זה שא"ר מאיר לתלמידיו אין מדיחין ואין סכין בלשה"ק, אבל הרואה שסכין ומדיחין המת לא יתיר הדחה וסיכה בקרקע, ולפיכך התיר ר"מ הדחת המת וסיכתו ולא גזר סיכת המת והדחתו מפני סיכת מרחץ והדחתו. כל צרכי המת. כלל זה להביא הא דת"ר מביאין כלי מיקר וכלי מתכות ומניחין לו על כריסו בשבת שלא תפוח, ופוקקין נקביו בשביל שלא תיכנס בהן הרוח, ואף שלמה אמר בחכמתו עד אשר לא ירחק חבל הכסף וכו'. ופשוטה היא. אין מאמצין את המת בשבת וכו'. פי' מאמצין סותמין את עיני המת. ת"ר המאמץ עם יציאת נפש אפילו בחול הרי זה שופך דמים משל לנר שכבה וכו'. תניא ר"ש בן אלעזר אומר תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת שעומד ומשמר שבתות הרבה, דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת לפי שבטל מן המצות, והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות.

א) נראה דחסר כאן איזה תיבות ושייך הא דמפסיק כאן כגמ' והאמר ר"ש מעשה בתלמידו של ר"מ.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones